

6. Istniejące cechy oraz rzemieślnicze spółdzielnie zaopatrzenia i zbytu dostosują w terminie 6 miesięcy od dnia rozpoczęcia działalności Centralnego Związku Rzemiosła swoje statuty i działalność do przepisów niniejszej ustawy i przepisów wydanych na jej podstawie.

Art. 56. 1. Pracownicy zatrudnieni w Związku Izb Rzemieślniczych, Centralnym Związku Rzemieślniczych Spółdzielni Zaopatrzenia i Zbytu, Ogólnopolskim Zrzeszeniu Prywatnych Wytwórców oraz w Ogólnopolskim Zrzeszeniu Prywatnych Usług Młynarskich i Rolniczych stają się pracownikami Centralnego Związku Rzemiosła.

2. Pracownicy zatrudnieni dotychczas w izbach rzemieślniczych i delegaturach wojewódzkich Centralnego Związku Rzemieślniczych Spółdzielni Zaopatrzenia i Zbytu oraz w oddziałach i delegaturach zrzeszeń, wymienionych w ust. 1, stają się pracownikami odpowiednich izb rzemieślniczych jako wojewódzkich związków rzemiosła.

Art. 57. 1. Minister Handlu Wewnętrznego i Usług powoła komisję organizacyjną krajowego zjazdu delegatów Centralnego Związku Rzemiosła oraz określi tryb przeprowadzenia wyborów delegatów na pierwsze zjazdy izb rzemieślniczych jako wojewódzkich związków rzemiosła i pierwszy krajowy zjazd delegatów Centralnego Związku Rzemiosła, a także ustali terminy rozpoczęcia działalności Centralnego Związku Rzemiosła i izb rzemieślniczych jako wojewódzkich związków rzemiosła.

2. Pierwszy krajowy zjazd delegatów Centralnego Związku Rzemiosła uchwalił statut Centralnego Związku, dokonał wyboru rady Centralnego Związku oraz powołał inne uchwały niezbędne dla prawidłowej działalności organizacji rzemieślniczych.

Przewodniczący Rady Państwa: *J. Jabłoński*
Sekretarz Rady Państwa: *L. Ślusiarz*

165

USTAWA

z dnia 8 czerwca 1972 r.

o ubezpieczeniu społecznym rzemieślników.

Rozdział 1.

Przepisy ogólne.

Art. 1. Obowiązkowym ubezpieczeniem społecznym rzemieślników, zwanym dalej „ubezpieczeniem”, objęci są rzemieślnicy oraz osoby współpracujące z rzemieślnikami.

Art. 2. 1. Rzemieślnikiem jest osoba fizyczna wykonująca we własnym imieniu na podstawie wymaganego uprawnienia rzemiosło, to jest działalność gospodarczą, określoną w ustawie z dnia 8 czerwca 1972 r. o wykonywaniu i organizacji rzemiosła (Dz. U. Nr 23, poz. 164).

2. Za osoby współpracujące z rzemieślnikiem uważa się następujące osoby w wieku powyżej 16 lat stale pracujące w zakładzie rzemieślnika w wymiarze co najmniej połowy czasu pracy, jak i obowiązuje pracowników gospodarki uspołecznionej: współmałżonka, dzieci własne i przysposobione, pasierbów, dzieci obce wzięte na wychowanie, rodziców, ojczyzna i macochę, osoby przysposabiające, wnuki, dziadków, rodzeństwo, teściów, synów, zięciów oraz szwagierki i szwagrow.

Art. 3. Świadczenia przewidziane w ustawie obejmują:

- 1) świadczenia lecznicze i protezowanie,
- 2) emeryturę,
- 3) rentę inwalidzką,
- 4) rentę rodzinną,
- 5) dodatki do emerytury i rent,
- 6) zasiłek pogrzebowy,
- 7) świadczenia w naturze dla osób pobierających emeryturę lub rentę.

Art. 4. 1. Koszty ubezpieczenia pokrywa się z funduszu tworzonego ze składek opłacanych przez rzemieślników.

2. Dysponentem funduszu jest Zakład Ubezpieczeń Społecznych.

3. Nadwyżki funduszu są lokowane w banku w formie oprocentowanych lokat zwrotnych.

Art. 5. 1. Obowiązek ubezpieczenia nie obejmuje rzemieślników i osób współpracujących z rzemieślnikami, jeżeli równocześnie są oni:

- 1) pracownikami w rozumieniu przepisów o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin, zatrudnionymi w wymiarze godzin nie niższym niż połowa obowiązującego w danym zawodzie wymiaru czasu pracy,
- 2) objęci odrębnymi przepisami w zakresie zaopatrzenia emerytalnego,
- 3) właścicielami lub współwłaścicielami przedsiębiorstwa nie związanego z wykonywanym rzemiosłem,
- 4) właścicielami, samodzielnymi posiadaczami, użytkownikami lub dzierżawcami gospodarstwa rolnego, którego wysokość przychodu szacunkowego ustalona dla wymiaru podatku gruntowego powoduje według przepisów o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin zawieszenie w całości prawa do emerytury lub renty,
- 5) uprawnieni do emerytur lub rent z zastrzeżeniem ust. 2 i 3.

2. Rzemieślnik uprawniony do emerytury lub renty na podstawie przepisów, o których mowa w ust. 1 pkt 1 i 2, lub do renty na podstawie przepisów o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych może być objęty ubezpieczeniem, jeżeli wystąpi o to w ciągu roku od rozpoczęcia wykonywania rzemiosła.

3. Przepis ust. 2 stosuje się również do osoby uprawnionej do emerytury lub renty na podstawie niniejszej ustawy, która po przyznaniu tego świadczenia wykonuje nadal lub podjęła wykonywanie rzemiosła.

4. W razie równoczesnego wykonywania rzemiosła lub pracy w rzemiosle w dwóch lub więcej zakładach rzemieślniczych rzemieślnik lub osoba współpracująca z rzemieślnikiem objęci są obowiązkiem ubezpieczenia tylko w jednym zakładzie przez siebie wybranym.

Art. 6. 1. Obowiązek ubezpieczenia powstaje od pierwszego dnia miesiąca kalendarzowego następującego po miesiącu, w którym rzemieślnik rozpoczął wykonywać rzemiosło lub w którym osoba współpracująca z rzemieślnikiem rozpoczęła pracę w zakładzie rzemieślniczym.

2. Obowiązek ubezpieczenia ustaje z końcem miesiąca kalendarzowego, w którym nastąpiło zaprzestanie wykonywania rzemiosła lub pracy w rzemiośle.

Art. 7. Za okres ubezpieczenia uważa się miesiące kalendarzowe, w których rzemieślnik lub osoba współpracująca z rzemieślnikiem objęci byli obowiązkiem ubezpieczenia, jeżeli za te miesiące zostały opłacone składki na ubezpieczenie, oraz okresy przerw w wykonywaniu rzemiosła lub pracy w rzemiośle, spowodowanych niezdolnością do pracy po dniu wejścia w życie ustawy, nie więcej jednak niż 3 miesiące w roku kalendarzowym.

Art. 8. Do okresów ubezpieczenia wymaganych do uzyskania emerytury lub renty zalicza się okresy:

- 1) wykonywania we własnym imieniu rzemiosła i odbywania nauki rzemiosła pa obszarze Państwa Polskiego przed dniem wejścia w życie ustawy,
- 2) zatrudnienia, okresy równorzędne z okresami zatrudnienia i okresy zaliczane do okresów zatrudnienia w rozumieniu przepisów o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin,
- 3) ubezpieczenia społecznego na podstawie szczególnych przepisów.

Art. 9. Minister Pracy, Płac i Spraw Socjalnych oraz Minister Handlu Wewnętrznego i Usług, po zasięgnięciu opinii Centralnego Związku Rzemiosła, ustala w drodze rozporządzenia podstawę wymiaru emerytur, rent i składek oraz wysokość składek na ubezpieczenie.

Art. 10. 1. Rada Ministrów określa w drodze rozporządzenia kwoty najniższych emerytur i rent.

2. Rada Ministrów może podwyższać w drodze rozporządzenia inne emerytury i renty nie wymienione w ust. 1 oraz dodatki do emerytur i rent.

Art. 11. 1. Ubezpieczenia wykonuje Zakład Ubezpieczeń Społecznych, który ustala obowiązek ubezpieczenia, prawo do świadczeń, wymierza i pobiera składki na ubezpieczenie oraz wypłaca świadczenia pieniężne z tytułu ubezpieczenia.

2. Od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych przysługują środki prawne przewidziane w odrębnych przepisach.

Art. 12. 1. Obowiązek dokonania zgłoszenia do ubezpieczenia rzemieślnika oraz osoby z nim współpracującej ciąży na rzemieślniku. Zgłoszenie może być dokonane również z urzędu przez oddział Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

2. Zgłoszenie do ubezpieczenia stanowi podstawę do wydania legitymacji ubezpieczeniowej. Legitymacja jest dowodem objęcia ubezpieczeniem.

3. Minister Pracy, Płac i Spraw Socjalnych w porozumieniu z zainteresowanymi ministrami określi w drodze rozporządzenia postępowanie w sprawach zgłoszeń do ubezpieczenia, legitymacji ubezpieczeniowych, składek, ustalania prawa do świadczeń i wypłaty świadczeń.

4. Prezes Zakładu Ubezpieczeń Społecznych ustala wzory zgłoszeń do ubezpieczenia, wzory legitymacji ubezpieczeniowych, tryb wydawania legitymacji oraz sposób dokonywania w nich wpisów.

Rozdział 2.

Świadczenia lecznicze i protezowanie.

Art. 13. Osoby objęte ubezpieczeniem oraz członkowie ich rodzin mają prawo do świadczeń leczniczych i położniczych zakładów społecznych służby zdrowia oraz do zaopatrzenia w leki, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze w zakresie i na warunkach przewidzianych dla pracowników i ich rodzin.

Art. 14. 1. Prawo do świadczeń określonych w art. 13 powstaje z dniem dokonania zgłoszenia do ubezpieczenia, a ustaje z dniem ustania obowiązku ubezpieczenia z uwzględnieniem przepisu ust. 2.

2. Jeżeli obowiązek ubezpieczenia ustał wskutek niezdolności do pracy rzemieślnika lub osoby współpracującej z rzemieślnikiem, prawo do świadczeń przysługuje nadal, nie dłużej jednak niż przez 6 miesięcy od ustania obowiązku ubezpieczenia.

Art. 15. Świadczenia określone w art. 13 nie przysługują w wypadku zalegania przez rzemieślnika z zapłatą składek na ubezpieczenie za okres przekraczający 3 miesiące.

Art. 16. 1. Rzemieślnik obowiązany jest zawiadomić właściwy oddział Zakładu Ubezpieczeń Społecznych o zmianie okoliczności mających wpływ na powstanie lub ustanie jego prawa do świadczeń określonych w art. 13, prawa osoby z nim współpracującej oraz członków ich rodzin.

2. W wypadku korzystania ze świadczeń przez rzemieślnika, osobę współpracującą z rzemieślnikiem lub przez członków ich rodzin bez uprawnienia, rzemieślnik obowiązany jest pokryć właściwemu społecznemu zakładowi służby zdrowia koszty ich świadczeń.

Rozdział 3.

Emerytura.

Art. 17. Emerytura przysługuje rzemieślnikowi i osobie współpracującej z rzemieślnikiem, jeżeli mają wymagany okres ubezpieczenia oraz osiągnęli wiek emerytalny w czasie trwania ubezpieczenia lub w ciągu 5 lat po ustaniu ubezpieczenia.

Art. 18. Okres ubezpieczenia wymagany w myśl art. 7 i 8 do uzyskania emerytury wynosi 25 lat dla mężczyzny i 20 lat dla kobiety, w tym co najmniej 5 lat ubezpieczenia określonego w art. 7.

Art. 19. 1. Wiek emerytalny wynosi: 65 lat dla mężczyzny i 60 lat dla kobiety.

2. W razie ukończenia wieku emerytalnego przed osiągnięciem wymaganego okresu ubezpieczenia, prawo do emerytury powstaje z chwilą upływu tego okresu.

3. Minister Pracy, Płac i Spraw Socjalnych w porozumieniu z Ministrem Handlu Wewnętrznego i Usług może na wniosek Centralnego Związku Rzemiosła zastosować do osób wykonujących rzemiosło w warunkach szkodliwych dla zdrowia przepisy o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin, dotyczące obniżenia wieku emerytalnego.

Art. 20. 1. Emeryturę wymierza się od podstawy jej wymiaru w następującej wysokości:

- 80% do 1.500 zł,
- 30% od nadwyżki ponad 1.500 zł do 2.000 oraz
- 20% od nadwyżki ponad 2.000 zł.

2. Emerytura wzrasta o 0,5% podstawy jej wymiaru za każdy pełny rok ponad 10 lat okresów ubezpieczenia określonych w art. 7, nie więcej niż o 10%.

3. Kwota emerytury wraz ze wzrostem, o którym mowa w ust. 2, i dodatkami, z wyjątkiem dodatku z tytułu zaliczenia do I grupy inwalidów, nie może przekraczać 90% podstawy wymiaru emerytury. Nie dotyczy to kwot najniższych emerytur.

Rozdział 4.

Renta inwalidzka.

Art. 21. 1. Renta inwalidzka przysługuje rzemieślnikowi i osobie współpracującej z rzemieślnikiem, jeżeli mają wymagany okres ubezpieczenia oraz stali się inwalidami I lub II grupy inwalidów w czasie trwania ubezpieczenia lub w ciągu 2 lat po ustaniu ubezpieczenia.

2. W wypadku ustania prawa do renty inwalidzkiej z powodu niezaliczenia zainteresowanego do I lub II grupy inwalidów i ponownego wystąpienia inwalidztwa jednej z tych grup renta inwalidzka przysługuje, jeżeli:

- 1) spełnione są warunki określone w ust. 1 albo
- 2) ponowne inwalidztwo I lub II grupy wystąpiło w ciągu 2 lat od daty ustania prawa do renty inwalidzkiej.

Art. 22. 1. Okres ubezpieczenia wymagany w myśl art. 7 i 8 do uzyskania renty inwalidzkiej wynosi, z zastrzeżeniem przepisu ust. 3, dla osoby, która stała się inwalidą w wieku:

| | |
|--------------------------|-----------|
| powyżej 18 lat do 20 lat | — 1 rok, |
| „ 20 lat do 22 lat | — 2 lata, |
| „ 22 lat do 25 lat | — 3 lata, |
| „ 25 lat do 30 lat | — 4 lata, |
| „ 30 lat | — 5 lat. |

2. Okres 5 lat ubezpieczenia wymagany od osoby w wieku powyżej 30 lat powinien przypadać na okres ostatnich 10 lat przed zgłoszeniem wniosku o rentę inwalidzką, a jeżeli zainteresowany w chwili zgłoszenia wniosku nie wykonuje rzemiosła lub pracy w rzemiośle — przed zaprzestaniem wykonywania rzemiosła lub pracy w rzemiośle.

3. Dla osoby współpracującej z rzemieślnikiem, której obowiązek ubezpieczenia powstał po ukończeniu 45 lat, okres ubezpieczenia wymagany do renty inwalidzkiej wynosi co najmniej 10 lat w ciągu ostatnich 20 lat przed zgłoszeniem wniosku o rentę.

4. Okresy ubezpieczenia określone w ust. 1—3 nie są wymagane do uzyskania renty inwalidzkiej, jeżeli inwalidztwo powstało po objęciu obowiązkiem ubezpieczenia:

- 1) wskutek wypadku przy wykonywaniu rzemiosła lub pracy w rzemiośle,
- 2) w wieku poniżej 18 lat,
- 3) w wieku poniżej 20 lat, jeżeli obowiązek ubezpieczenia powstał przed ukończeniem 18 roku życia i trwał nieprzerwanie do daty powstania inwalidztwa.

5. Za wypadek przy wykonywaniu rzemiosła lub pracy w rzemiośle uważa się nagłe zdarzenie wywołane przyczyną zewnętrzną, które zaszło:

- 1) podczas lub w związku z wykonywaniem rzemiosła albo pracy w rzemiośle,
- 2) w drodze do zakładu i z zakładu rzemieślniczego znajdującego się poza miejscem zamieszkania,
- 3) przy przechowywaniu, czyszczeniu, naprawie i przenoszeniu narzędzi pracy.

Art. 23. Ustalenie inwalidztwa odbywa się na zasadach i w trybie określonych w przepisach o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin.

Art. 24. 1. Rentę inwalidzką wymierza się od podstawy jej wymiaru w następującej wysokości:

- 65% do 1.500 zł,
- 30% od nadwyżki ponad 1.500 zł do 2.000 zł oraz
- 20% od nadwyżki ponad 2.000 zł.

2. Rentę, o której mowa w ust. 1, podwyższa się o 10%, nie mniej jednak niż o 120 złotych, w przypadku gdy inwalidztwo powstało wskutek wypadku przy wykonywaniu rzemiosła lub pracy w rzemiośle, a rencista nie osiąga zarobku z tytułu zatrudnienia lub dochodu z innych źródeł.

3. Renta inwalidzka wzrasta o 0,5% podstawy jej wymiaru za każdy pełny rok ponad 10 lat okresów ubezpieczenia określonych w art. 7, nie więcej jednak niż o 10%.

4. Przepis art. 20 ust. 3 stosuje się odpowiednio.

Art. 25. Renta inwalidzka ulega na wniosek zainteresowanego zamianie na emeryturę, jeżeli osiągnął on wiek emerytalny i ma okres ubezpieczenia wymagany do emerytury.

Rozdział 5.

Renta rodzinna.

Art. 26. Renta rodzinna przysługuje uprawnionym członkom rodziny pozostałym po rzemieślniku lub osobie współpracującej z rzemieślnikiem, jeżeli zmarły w chwili śmierci:

- 1) spełniał warunki wymagane do uzyskania emerytury lub renty inwalidzkiej albo
- 2) miał ustalone prawo do jednego z tych świadczeń.

Art. 27. Członkami rodziny uprawnionymi do renty rodzinnej są następujące osoby spełniające warunki wymagane do uzyskania tej renty: dzieci własne i przysposobione, pasierbowie, dzieci obce wzięte na utrzymanie i wychowanie, wnuki, rodzeństwo, małżonek, rodzice, ojczym, macocha i osoby przysposabiające.

Art. 28. 1. Dzieci własne, przysposobione i pasierbowie mają prawo do renty rodzinnej, jeżeli:

- 1) są stanu wolnego,
- 2) nie przekroczyły 16 lat życia, a w razie uczęszczania do szkoły — 24 lat, a bez względu na wiek, gdy stały się inwalidami I lub II grupy:
 - a) przed ukończeniem 16 lat życia lub
 - b) w czasie uczęszczania do szkoły przed ukończeniem 24 lat.

2. Dzieci obce, wnuki i rodzeństwo mają prawo do renty rodzinnej, jeżeli:

- 1) spełniają warunki określone w ust. 1,
- 2) zostały wzięte na wychowanie i utrzymanie co najmniej na rok przed śmiercią żywiciela, chyba że śmierć była następstwem wypadku, oraz
- 3) nie mają prawa do renty po rodzicach, a jeżeli rodzice żyją, to gdy:

- a) nie mogą zapewnić im utrzymania albo
- b) zmarły był ustanowiony przez sąd opiekunem tych dzieci, wnuków lub rodzeństwa.

3. Warunek pozostawania w stanie wolnym, o którym mowa w ust. 1 pkt 1, nie jest wymagany w czasie uczęszczania do szkoły wyższej, jeżeli związek małżeński został zawarty z osobą, która w chwili zawarcia małżeństwa uczęszczała również do szkoły wyższej.

Art. 29. 1. Małżonek ma prawo do renty rodzinnej, jeżeli spełnia jeden z następujących warunków:

- 1) wychowuje co najmniej jedno z dzieci, wnuków lub rodzeństwa w wieku do lat 16, uprawnione do renty rodzinnej po zmarłym małżonku,
- 2) stał się inwalidą przed śmiercią małżonka lub w ciągu 5 lat po jego śmierci albo przed ustaniem prawa do renty rodzinnej z tytułu wychowywania dzieci, wnuków lub rodzeństwa,
- 3) osiągnął wiek: mężczyzna 65 lat, kobieta 50 lat przed śmiercią małżonka lub w ciągu 5 lat po jego śmierci albo przed ustaniem prawa do renty rodzinnej z tytułu:
 - a) wychowywania dzieci, wnuków lub rodzeństwa albo
 - b) inwalidztwa.

2. Mąż osoby wykonującej rzemiosło lub pracę w rzemiosle ma prawo do renty rodzinnej, jeżeli poza spełnieniem warunków określonych w ust. 1 pozostawał w chwili śmierci żony na jej utrzymaniu.

3. Osoba owdowiała lub rozwiedziona nie pozostająca we wspólności małżeńskiej ze zmarłym rzemieślnikiem, osobą współpracującą lub rencistą ma prawo do renty rodzinnej, jeżeli oprócz spełnienia warunków określonych w ust. 1 i 2 miała w chwili śmierci współmałżonka prawo do alimentów z jego strony ustalone wyrokiem lub ugodą sądową.

4. Osoba, która zawarła związek małżeński z rencistą, ma prawo do renty rodzinnej, jeżeli spełnia warunki określone w ust. 1, a ponadto:

- 1) małżeństwo trwało co najmniej 3 lata lub
- 2) śmierć rencisty nastąpiła wskutek wypadku albo
- 3) z małżeństwa tego lub ze związku istniejącego przed zawarciem tego małżeństwa urodziło się dziecko.

Art. 30. 1. Wdowa pozostająca w chwili śmierci męża na jego utrzymaniu i nie spełniająca warunków określonych w art. 29 ust. 1 ma prawo do renty rodzinnej przez okres jednego roku od śmierci męża.

2. Okres, o którym mowa w ust. 1, przedłuża się na czas uczestniczenia wdowy w zorganizowanym szkoleniu mającym na celu uzyskanie kwalifikacji do wykonywania pracy zarobkowej, nie dłużej jednak niż do 2 lat od chwili śmierci męża.

Art. 31. Rodzice mają prawo do renty rodzinnej, jeżeli:

- 1) w chwili śmierci rzemieślnika lub osoby współpracującej z rzemieślnikiem (rencisty) pozostawali na ich utrzymaniu oraz
- 2) spełniają warunki określone w art. 29 ust. 1.

Art. 32. 1. Osobie owdowiałej uprawnionej do renty rodzinnej, która ponownie zawarła związek małżeński, zawieszają się prawo do renty na czas trwania tego małżeństwa, z zastrzeżeniem przepisu ust. 2.

2. Przepis ust. 1 nie ma zastosowania, gdy związek małżeński został zawarty z osobą pobierającą emeryturę lub rentę, a do renty rodzinnej nie ma uprawnionych innych osób poza wdową (wdowcem).

Art. 33. 1. Wszystkim uprawnionym członkom rodziny przysługuje jedna łączna renta rodzinna, którą wymierza się od podstawy jej wymiaru w następującej wysokości:

| Dla uprawnionych do renty członków rodziny | Procent podstawy wymiaru renty | | |
|--|--------------------------------|-------------------------------------|----------------------------|
| | do 1.500 zł | od nadwyżki ponad 1.500 do 2.000 zł | od nadwyżki ponad 2.000 zł |
| jednego | 45% | | |
| dwoch | 50% | 30% | 20% |
| trzech i więcej | 60% | | |

2. Renta rodzinna wzrasta o 0,4% podstawy jej wymiaru za każdy pełny rok ponad 10 lat okresu ubezpieczenia (art. 7) żywiciela, nie więcej jednak niż o 8%.

3. Rentę rodzinną obliczoną według przepisów ust. 1 i 2 podwyższa się o 10%, nie mniej jednak niż o 120 złotych, jeżeli żywiciel zmarł wskutek wypadku przy wykonywaniu rzemiosła lub pracy w rzemiosle.

4. Jeżeli uprawnionymi do renty rodzinnej są sieroty zupełne, przypadająca na nie część renty podwyższa się o 10% podstawy wymiaru tej renty.

5. Przepis art. 20 ust. 3 stosuje się odpowiednio.

Art. 34. W razie ustania lub zawieszenia prawa do renty rodzinnej tylko niektórym członkom rodziny, pozostałym uprawnionym wymierza się rentę rodzinną w myśl art. 33 ust. 1 w wysokości odpowiadającej ich liczbie.

Art. 35. Przepisy o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin stosuje się w sprawach:

- 1) określenia przypadków i warunków, w jakich przysługuje prawo do renty rodzinnej dzieciom, wnukom lub rodzeństwu uczęszczającym do szkoły w wieku do 25 lat;
- 2) zawieszania prawa do renty rodzinnej na czas korzystania przez dzieci, wnuki lub rodzeństwo ze świadczeń funduszy publicznych,
- 3) podziału renty rodzinnej na równe części między członków rodziny uprawnionych do renty.

Rozdział 6.

Dodatki do emerytury i rent.

Art. 36. Osobie zaliczonej do I grupy inwalidów przysługuje dodatek w wysokości 300 zł miesięcznie, jeżeli jest uprawniona do renty inwalidzkiej, a w wysokości 200 zł miesięcznie, jeżeli jest uprawniona do emerytury lub renty rodzinnej.

Art. 37. 1. Osobie uprawnionej do emerytury, renty inwalidzkiej lub rodzinnej i odznaczonej orderem albo tytułem określonym w przepisach o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin przysługuje dodatek w wysokości 25% emerytury lub renty bez uwzględnienia dodatku z tytułu zaliczenia do I grupy inwalidów.

2. Jeżeli do renty rodzinnej uprawnionych jest dwóch lub więcej członków rodziny, dodatek, o którym mowa w ust. 1, oblicza się od kwoty renty, jaka przysługiwałaby, gdyby do renty uprawniony był tylko jeden członek rodziny.

3. Z tytułu odznaczenia orderami lub tytułami honorowymi przysługuje tylko jeden dodatek.

Art. 38. 1. Jeżeli osoba uprawniona na podstawie przepisów o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin do renty inwalidzkiej z powodu inwalidztwa pozostającego w związku ze służbą wojskową nabywa prawo do emerytury, przysługuje jej zamiast tej renty dodatek do emerytury w wysokości 10% podstawy jej wymiaru.

2. Rada Ministrów może podwyższyć dodatek do emerytury (ust. 1) do 15% podstawy jej wymiaru dla niektórych grup inwalidów wojennych i wojskowych.

Rozdział 7.

Zasiłek pogrzebowy.

Art. 39. 1. Zasiłek pogrzebowy przysługuje w razie śmierci:

- 1) rzemieślnika lub osoby współpracującej z rzemieślnikiem,

- 2) osoby uprawnionej do emerytury lub do renty inwalidzkiej,
- 3) członka rodziny osoby wymienionej w pkt 1 i 2,
- 4) osoby pobierającej rentę rodzinną.

2. Po śmierci osoby wymienionej w ust. 1 pkt 1 i 3 zasiłek pogrzebowy przysługuje, jeżeli w chwili śmierci była ona uprawniona do świadczeń leczniczych.

Art. 40. 1. Zasiłek pogrzebowy wynosi:

- 1) półtorakrotną wysokość ostatniej podstawy wymiaru składek — w razie śmierci rzemieślnika lub osoby współpracującej z rzemieślnikiem,
- 2) jednokrotną wysokość ostatniej podstawy wymiaru składek — w razie śmierci członka rodziny osoby, o której mowa w pkt 1,
- 3) trzykrotną wysokość ostatnio pobieranej emerytury lub renty wraz z dodatkami — w razie śmierci osoby pobierającej jedno z tych świadczeń,
- 4) dwukrotną wysokość ostatnio pobieranej emerytury lub renty wraz z dodatkami — w razie śmierci członka rodziny osoby pobierającej jedno z tych świadczeń.

2. W razie śmierci osoby pobierającej rentę rodzinną wypłacaną dla dwóch lub więcej osób zasiłek pogrzebowy oblicza się od kwoty renty rodzinnej, jaka przysługiwałaby, gdyby do tej renty uprawniony był tylko jeden członek rodziny.

Art. 41. 1. Zasiłek pogrzebowy przysługuje osobie, która pokryła koszty pogrzebu.

2. W razie pokrycia kosztów pogrzebu przez inną osobę niż małżonek, dzieci, wnuki, rodzice lub rodzeństwo zmarłego, zasiłek pogrzebowy przysługuje w wysokości faktycznie poniesionych kosztów pogrzebu, najwyżej jednak w wysokości określonej w art. 40 ust. 1.

3. W razie zbiegu prawa do zasiłku pogrzebowego z różnych tytułów przysługuje tylko zasiłek wyższy.

4. Prawo do zasiłku pogrzebowego wygasa w przypadku niezgłoszenia wniosku o przyznanie go w ciągu 12 miesięcy od daty śmierci osoby, po której zasiłek przysługuje.

Rozdział 8.

Świadczenia w naturze dla osób pobierających emeryturę lub rentę.

Art. 42. Osoby pobierające emeryturę lub renty na podstawie niniejszej ustawy oraz członkowie ich rodzin mają prawo do świadczeń leczniczych i położniczych zakładów społecznych służby zdrowia oraz do zaopatrzenia w leki, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze w zakresie i na warunkach określonych dla osób pobierających emeryturę i rentę oraz dla członków ich rodzin na podstawie przepisów o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin.

Art. 43. 1. Osoba pobierająca emeryturę lub rentę może być na swój wniosek umieszczona w domu rencistów lub w innym zakładzie pomocy społecznej albo w zakładzie szkolenia inwalidów.

2. Na pokrycie kosztów utrzymania w domach i zakładach wymienionych w ust. 1 oraz w zamkniętych zakładach społecznej służby zdrowia potrąca się z przysługującej emerytury lub renty kwotę w wysokości i na zasadach określonych w przepisach o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin.

Rozdział 9.

Powstanie, zawieszenie, ustanie i zmiana prawa do świadczeń.

Art. 44. 1. Prawo do świadczeń powstaje z dniem spełnienia się wszystkich warunków wymaganych do uzyskania tego prawa przez niniejszą ustawę z zastrzeżeniem wynikającym z ust. 2 i 3.

2. Prawo do renty inwalidzkiej z tytułu inwalidztwa spowodowanego inną przyczyną niż wypadek przy wykonywaniu rzemiosła lub pracy w rzemiośle powstaje po upływie 6 miesięcy niezdolności do pracy, chyba że inwalidztwo zostanie stwierdzone wcześniej.

3. Nie przyznaje się emerytury i renty inwalidzkiej — mimo spełnienia wszystkich warunków wymaganych do uzyskania tych świadczeń — jeżeli rzemieślnik zalega z opłatą należnych składek na ubezpieczenie za okres 6 miesięcy.

4. W wypadku określonym w ust. 3 przyznanie świadczenia następuje od dnia wpłacenia zaległych składek co najmniej w wysokości zmniejszającej zaległość poniżej 6 miesięcy.

5. Zaległe składki na ubezpieczenie za okres krótszy niż 6 miesięcy potrąca się z należnej emerytury lub renty. Potrącenia nie mogą przekroczyć 20% przysługującego świadczenia.

Art. 45. W zakresie zawieszania i niezawieszania prawa do emerytury i rent przysługujących na podstawie niniejszej ustawy stosuje się przepisy o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin.

Art. 46. Prawo do świadczeń ustaje:

- 1) gdy odpadnie którykolwiek z warunków wymaganych do uzyskania świadczenia,
- 2) gdy osoba pobierająca świadczenia uzależnione od inwalidztwa, mimo wezwania organu rentowego, nie poddała się badaniu lekarskiemu bez uzasadnionych przyczyn,
- 3) ze śmiercią osoby uprawnionej.

Art. 47. Prawa do świadczeń przewidzianych w ustawie nie nabywa, a nabyte traci osoba, która wywołała przestępstwem umyślnym okoliczności uzasadniające powstanie prawa do świadczeń lub ich zwiększenie.

Art. 48. 1. Jeżeli po uprawomocnieniu się decyzji w sprawie świadczeń zostaną przedłożone nowe dowody lub ujawnione okoliczności istniejące przed ustaleniem prawa do świadczeń, które mają wpływ na prawo do świadczeń lub na ich wysokość, następuje — na wniosek zainteresowanego lub z urzędu — ponowne ustalenie prawa do świadczeń lub ich wysokości.

2. Jeżeli w wypadkach, o których mowa w ust. 1, prawo do świadczeń lub ich wysokość ustalona została orzeczeniem organu odwoławczego, oddział Zakładu Ubezpieczeń Społecznych:

- 1) przyznaje świadczenia lub podwyższa ich wysokość,
- 2) wstrzymuje wypłatę świadczeń w całości lub w części tylko wówczas, gdy osoba pobierająca emeryturę lub rentę korzystała ze świadczeń nieprawnie na podstawie nieprawdziwych zeznań lub dokumentów albo w innych wypadkach złej woli; w takim wypadku oddział Zakładu Ubezpieczeń Społecznych kieruje równocześnie sprawę do organu odwoławczego, który ustalił prawo do świadczeń lub ich wysokość.

Art. 49. Prawo do świadczeń uzależnionych od inwalidztwa oraz ich wysokość ulega ponownemu ustaleniu, jeżeli w wyniku badania lekarskiego przeprowadzonego na wniosek rencisty lub z urzędu nastąpi zmiana grupy inwalidów lub zostanie ustalony brak inwalidztwa I albo II grupy.

Rozdział 10.

Wypłata, potrącenia i zwrot świadczeń.

Art. 50. 1. W sprawach wypłaty i potrącenia świadczeń, zwrotu nieprawnie pobranych świadczeń oraz wypłaty świadczeń na czas pozbawienia wolności stosuje się odpowiednio przepisy o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin.

2. Przepisy, o których mowa w ust. 1, stosuje się również w razie zbiegu u jednej osoby prawa do emerytury i renty lub do innych świadczeń o charakterze rentowym.

Rozdział 11.

Składki.

Art. 51. 1. Obowiązek opłacania składek na ubezpieczenie ciąży na rzemieślniku. Opłaca on składki za siebie oraz za osoby z nim współpracujące.

2. Składki na ubezpieczenie opłaca się za każdy miesiąc, w którym rzemieślnik lub osoba z nim współpracująca objęci byli obowiązkiem ubezpieczenia.

Art. 52. 1. Niewykonywanie rzemiosła lub pracy w rzemiośle z powodu choroby powodującej niezdolność do pracy albo z powodu służby wojskowej zwalnia od obowiązku płacenia składki, jeżeli przerwa w wykonywaniu rzemiosła lub pracy w rzemiośle wynosiła co najmniej 30 kolejnych dni.

2. Jeżeli przerwa, o której mowa w ust. 1, obejmowała dwa lub więcej kolejnych miesięcy kalendarzowych, zwolnienie od obowiązku płacenia składki przysługuje za każdy miesiąc kalendarzowy, w którym przerwa wynosiła co najmniej 15 dni.

Art. 53. 1. W sprawach poboru składek na ubezpieczenie stosuje się tryb i zasady poboru składek na ubezpieczenie społeczne za pracowników najemnych zatrudnionych w zakładach rzemieślniczych.

2. Składki nie ujęte w terminie podlegają przymusowemu ściąganiu w trybie przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji.

Rozdział 12.

Przepisy przejściowe i końcowe.

Art. 54. Przepisy ustawy stosuje się do wniosków o świadczenia, zgłoszonych po dniu wejścia w życie ustawy, z tym że za okres przed tym dniem prawo do świadczeń ustala się i świadczenia wymierza według przepisów ustawy z dnia 29 marca 1965 r. o ubezpieczeniu społecznym rzemieślników (Dz. U. Nr 13, poz. 90), zwanej dalej „ustawą z dnia 29 marca 1965 r.”.

Art. 55. 1. Wnioski o ponowne rozpatrzenie spraw załatwionych odmownie prawomocnymi decyzjami na podstawie ustawy z dnia 29 marca 1965 r., zgłoszone po wejściu w życie niniejszej ustawy, nie podlegają rozpatrzeniu, z wyjątkiem przypadków określonych w ust. 2 i 3.

2. Rozpatrzeniu na podstawie niniejszej ustawy podlegają wnioski osób, które nie odpowiadały warunkom wyma-

ganym do uzyskania świadczeń na podstawie ustawy z dnia 29 marca 1965 r., jeżeli osoby te odpowiadają warunkom do uzyskania świadczeń na podstawie przepisów niniejszej ustawy.

3. Renta rodzinna przewidziana w art. 30 przysługuje, jeżeli śmierć żywiciela nastąpiła po wejściu w życie niniejszej ustawy.

Art. 56. 1. Osobom pobierającym renty na podstawie ustawy z dnia 29 marca 1965 r. przyznaje się z urzędu emeryturę zamiast renty starczej oraz renty inwalidzkiej i rodzinne określone w niniejszej ustawie.

2. Za podstawę wymiaru świadczeń określonych w ust. 1 przyjmuje się podstawę wymiaru renty przyznanej na podstawie przepisów ustawy z dnia 29 marca 1965 r.

3. Emeryturę lub renty, wymienione w ust. 1 i 2, przyznaje się od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy.

Art. 57. 1. Osobom, które wykonywały działalność gospodarczą określoną w art. 2 ust. 1 i w dniu wejścia w życie ustawy pobierają zasiłki stałe z funduszu samopomocowego Naczelnej Rady Zrzeszeń Prywatnego Handlu i Usług PRL, przyznaje się na wniosek tej Rady:

- 1) emerytury — jeżeli przed dniem wejścia w życie ustawy osiągnęły wiek emerytalny,
- 2) renty inwalidzkie — jeżeli zostaną zaliczone do I lub II grupy inwalidów.

2. Emerytury i renty przyznaje się w kwotach najniższych emerytur i rent określonych w przepisach wydanych na podstawie art. 10.

3. Przyznanie emerytury lub renty następuje od pierwszego dnia miesiąca następującego po dniu wejścia w życie ustawy.

Art. 58. 1. Emerytury i renty przyznane na podstawie wniosków zgłoszonych po dniu wejścia w życie ustawy oraz przyznane na podstawie art. 56 wypłaca się:

- 1) przez okres do dnia 31 grudnia 1973 r. w wysokości kwoty obliczonej na podstawie przepisów ustawy z dnia 29 marca 1965 r., zwiększonej o połowę różnicy pomiędzy kwotą emerytury lub renty obliczonej na podstawie art. 56 a kwotą przysługującą zgodnie z przepisami ustawy z dnia 29 marca 1965 r.,
- 2) od dnia 1 stycznia 1974 r. w wysokości przysługującej na podstawie niniejszej ustawy.

2. Jeżeli różnica, o której mowa w ust. 1 pkt 1, nie przekracza 70 zł, emeryturę lub rentę wypłaca się począwszy od dnia 1 stycznia 1973 r. w wysokości przysługującej na podstawie niniejszej ustawy.

3. Najniższe emerytury i renty wypłaca się w kwotach określonych w przepisach wydanych na podstawie art. 10.

Art. 59. Osobom, które wskutek szczególnych okoliczności nie spełniają warunków wymaganych do uzyskania prawa do emerytury lub renty, a nie posiadają niezbędnych środków utrzymania, Prezes Zakładu Ubezpieczeń Społecznych może przyznać w drodze wyjątku na wniosek Centralnego Związku Rzemiosła emeryturę lub rentę w wysokości nie przekraczającej stawek przewidzianych w ustawie.

Art. 60. Osoby współpracujące z rzemieślnikami, objęte ubezpieczeniem określonym niniejszą ustawą, wyłącza się spod działania przepisów ustawy z dnia 28 marca 1933 r. o ubezpieczeniu społecznym (Dz. U. Nr 51, poz. 396. z późniejszymi zmianami) oraz przepisu art. 6 ustawy z dnia 23 stycznia 1968 r. o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. Nr 3, poz. 6).

Art. 61. Za okresy ubezpieczenia w rozumieniu art. 7 niniejszej ustawy uważa się również okresy ubezpieczenia wymienione w art. 7 ustawy z dnia 29 marca 1966 r. oraz w przepisach wydanych na podstawie art. 47 tej ustawy.

Art. 62. Okresy ubezpieczenia, określone w art. 7, zalicza się przy ustalaniu prawa do świadczeń przysługujących w myśl przepisów o ubezpieczeniu społecznym oraz o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin:

Art. 63. Orzekanie o niezdolności do pracy, o której mowa w art. 14 ust. 2, art. 44 ust. 2 i art. 52 ust. 1, następuje na zasadach i w trybie określonych dla ustalenia czasowej niezdolności do pracy pracowników.

Art. 64. Rada Ministrów określa w drodze rozporządzenia zasady, warunki i tryb zaliczania rzemieślników do okresów ubezpieczenia wymaganych do uzyskania emerytury lub renty, okresów faktycznego wykonywania przed dniem wejścia w życie ustawy niektórych rodzajów usług niezbędnych dla ludności rolniczej w gromadach i miejscowościach do 10 tysięcy mieszkańców.

Art. 65. Rada Ministrów może w drodze rozporządzenia rozciągnąć przepisy ustawy na inne osoby wykubujące działalność zarobkową poza rolnictwem — z wyjątkiem osób wykubujących tę działalność na podstawie umowy o pracę i określić zasady ubezpieczenia społecznego tych osób uwzględniając odrębne warunki ich działalności.

Art. 66. 1. Przepisy ustawy stosuje się do osób objętych ubezpieczeniem społecznym w myśl przepisów wydanych na podstawie art. 47 ustawy z dnia 29 marca 1966 r.

2. Osoby uprawnione — w myśl przepisów, o których mowa w ust. 1 — do renty starszej po trzyletnim okresie ubezpieczenia, zachowują to uprawnienie.

Art. 67. W sprawach nieunormowanych niniejszą ustawą stosuje się odpowiednio przepisy art. 8—10, art. 12 ust. 1, 4, 5, ust. 6 pkt 1 i ust. 7 art. 13, art. 24 ust. 3, art. 32 ust. 4 i 5, art. 33 ust. 2, art. 45, art. 60 ust. 2 i 3, art. 61—63, art. 65, art. 70—83, art. 86—91, art. 104, art. 115, art. 117, art. 119 i art. 120 ustawy z dnia 23 stycznia 1968 r. o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. Nr 3, poz. 6).

Art. 68. 1. Traci moc ustawa z dnia 29 marca 1966 r. o ubezpieczeniu społecznym rzemieślników (Dz. U. Nr 13, poz. 90).

2. Do czasu wydania przepisów wykonawczych, przewidzianych w art. 12 ust. 3 i w art. 64 niniejszej ustawy, zachowują moc przepisy wydane na podstawie art. 39 ust. 3 i art. 46 ustawy z dnia 29 marca 1966 r.

Art. 69. Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1973 r.

Przewodniczący Rady Państwa: *H. Jabłoński*
Sekretarz Rady Państwa: *L. Ślusiak*

166

USTAWA

z dnia 8 czerwca 1972 r.

o ustroju sądów wojskowych.

Rozdział 11.

Przepisy ogólne.

Art. 1. § 1. Sądy wojskowe sprawują w Siłach Zbrojnych Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej wymiar sprawiedliwości w sprawach karnych.

§ 2. W szczególnych przypadkach, jeżeli ustawa tak stanowi, sądy wojskowe sprawują wymiar sprawiedliwości w sprawach karnych w stosunku do osób nie należących do Sił Zbrojnych.

Art. 2. Sądy wojskowe sprawując wymiar sprawiedliwości stoją na straży ustroju i bezpieczeństwa Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, ochraniają zdobycze ludu pracującego i własność społeczną, strzegą praworządności ludowej i praw obywateli. Sądy wojskowe zmagają się do ugruntowania w Siłach Zbrojnych dyscypliny wojskowej, poszanowania praw oraz socjalistycznej świadomości prawnej i podejmują czynności mające na celu zapobieganie przestępczości.

Art. 3. § 1. Sądy wojskowe wchodzą w skład Sił Zbrojnych Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.

§ 2. Do sądów wojskowych oraz do żołnierzy pełniących służbę w tych sądach mają zastosowanie, jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, przepisy dotyczące jednostek wojskowych i żołnierzy w czynnej służbie wojskowej.

Art. 4. § 1. Naczelny nadzór nad sądami wojskowymi sprawują:

1) w zakresie orzekania — Sąd Najwyższy;

2) w zakresie organizacji i służby wojskowej — Minister Obrony Narodowej.

§ 2. Minister Obrony Narodowej może w porozumieniu z Pierwszym Prezesem Sądu Najwyższego poruczyć Prezesowi Sądu Najwyższego kierującemu pracami Izby Wojskowej, zwanemu dalej Prezesem Izby Wojskowej, sprawowanie wszystkich lub niektórych funkcji nadzoru.

Art. 5. Prezes Izby Wojskowej informuje Ministra Obrony Narodowej o działalności sądów wojskowych.

Art. 6. § 1. Sądami wojskowymi są wojskowe sądy okręgowe i wojskowe sądy garnizonowe. W miarę potrzeby mogą być tworzone inne sądy wojskowe.

§ 2. Minister Obrony Narodowej tworzy i znosi sądy wojskowe oraz określa ich nazwy i obszar właściwości.

§ 3. Minister Obrony Narodowej określa, które sądy wojskowe i w jakim zakresie są w rozumieniu przepisów Kodeksu postępowania karnego sądami równorzędnymi.

Art. 7. Wojskowe sądy okręgowe albo im równorzędne oprócz spraw wymienionych w art. 572 § 2 Kodeksu postępowania karnego są wyłącznie właściwe do orzekania w pierwszej instancji w sprawach o przestępstwa określone w art. 565 pkt 2 Kodeksu postępowania karnego.

Art. 8. Jeżeli jest to celowe dla zapewnienia prawidłowości rozpoznania sprawy lub usprawnienia postępowania sądowego, sąd wojskowy wyższego rzędu może przekazać spra-